

Галина МЕЛЕХ,
orcid.org/0000-0003-3597-7359
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри практики німецької мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) melekhghelen@gmail.com

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КУЛІНАРНОЇ ЛЕКСИКИ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ

Пропонована стаття передбачає окреслення основних функцій гастролексики в системі художнього твору, характеристику її семантичних особливостей. Під час читання творів авторів різних епох ми не можемо не зіткнутися з описом тих чи інших продуктів харчування, страв, посуду, застілья тощо, що є абсолютно природним, оскільки тема їжі актуальна для кожної людини на будь-якому історичному етапі розвитку суспільства. Кулінарна лексика є тією частиною художнього тексту, яка доповнює сюжетну лінію твору культурно-історичними елементами. Кулінарна лексика є органічною частиною художнього твору, здатною доповнювати та відтіняти сюжетні події в тексті культурно-історичними елементами, необхідними для створення достовірності художнього зображення. Незаперечним залишається той факт, що їжа є важливим соціальним маркером, який, серед іншого, характеризує певний соціальний клас. Уживання автором у творах кулінарної лексики для характеристики персонажів засвідчує їхню належність до відповідної соціальної чи етнічної групи. Кулінарна лексика є частиною подій у канві художнього твору і взаємодіє з його складниками. Метою вживання гастрономічних описів у художній літературі є підпорядкування гастрономічного фрагмента основній меті твору та реалізація авторського задуму. Для дослідження обрано два романи відомих німецьких письменників: "Buddenbrooks" Т. Манна та "Der Butt" Г. Грасса. Ці твори – своєрідні кулінарні енциклопедії німецької кухні. Окрім загальної номінативної й інформативної функції, кулінарні елементи в художніх творах виконують низку специфічних функцій, пов'язаних із гедоністичним впливом на людину, розвитком її естетичного смаку й уяви. Вирізані в текстах кулінарні лексеми семантично поділяються на лексико-тематичні групи з різним кількісним та якісним наповненням. У результаті порівняння семантики кулінаронімів у досліджуваних творах висновок, що вона децю поляризується за аксіологічною шкалою, різна за походженням, але має спільні базові мікроконцепти, які є базовими в концепті «Їжа» у системі художніх творів. Як і кулінарна лексична система загалом, аналізовані кулінарні елементи тяжіють до лексики загального вжитку, хоча значна їх частина становить низку номенклатурних рядів.

Ключові слова: художній твір, кулінарна лексика, функція кулінарної лексики, семантика, лексико-тематична група.

Halyna MELEKH,
orcid.org/0000-0003-3597-7359
Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of German Language Practice
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) melekhghelen@gmail.com

FUNCTIONAL AND SEMANTIC CHARACTERISTICS OF CULINARY VOCABULARY IN LITERARY WORKS

The article provides an outline of the main functions of gastronomy related words in the structure of a literary work, an analysis of its semantic peculiarities. Reading the works written by authors of different epochs, we cannot help but come across a description of particular foods, dishes, utensils, feasts, etc., which is completely natural, because the topic of food is relevant to everyone at any historical stage of social development. Culinary vocabulary is a part of a literary text that complements the plot with cultural and historical elements. Culinary vocabulary is an organic part of a literary work, able to complement and shade the plot events in the text with cultural and historical elements, necessary for rendering authenticity of a literary image. It is an undeniable fact that food is an important social marker that, among other things, characterizes a certain social class. The writer's usage of culinary vocabulary in order to reveal the characters indicates their belonging to a specific social or ethnic group. Culinary vocabulary is part of events in the canvas of a literary work and interacts with its components. The purpose of the use of gastronomic descriptions in fiction is to subordinate the gastronomic fragment to the main purpose of the work and the realization of the author's idea. Two novels by famous

German writers have been selected for the research: “Buddenbrooks” by T. Mann, “Der Butt” by G. Grass. These works are specific culinary encyclopedias of German cuisine. In addition to the general nominative and informative potential, culinary elements in literary texts perform a number of particular functions connected with the hedonistic influence on a person, the development of his or her aesthetic taste and imagination. Culinary lexemes, distinguished in the texts, are semantically divided into lexico-thematic groups with distinctive quantitative and qualitative content. Comparing the semantics of culinary names in the researched works, we conclude that it is somewhat polarized on an axiological scale, different in origin, but has common basic microconcepts, which are basic in the concept of “Food” in the system of literary works. As well as the culinary lexical system in general, the analyzed culinary elements relate to the vocabulary of general use, although a considerable number of them vary some nomenclature rows.

Key words: literary work, culinary vocabulary, function of culinary vocabulary, semantics, lexico-thematic group.

Постановка проблеми. Кулінарна лексична система – це не лише знаки комунікації, а й засіб вираження емоцій, це соціальний ідентифікатор нації. У всі часи їжа була важливим елементом художніх творів. Вивчення кулінарної лексики в системі художніх творів актуалізується в лінгвістиці у зв'язку з постійним поповненням лексичного складу кулінарного лексикону, розширенням функційних можливостей кулінаронімів (кулінарний натюрморт, видозмінені форми кулінарних рецептів тощо). Тяжіння прози до гастрономії – одна з новомодних тенденцій сучасної прози, хоча і класичні художні твори нерозривно пов'язані з кулінарією, а тому цілком слушним видається використання кулінарної лексики в художніх творах німецьких авторів. Для багатьох із них кулінарія стала парадигмою їхньої літературної естетики. Матеріал дослідження був підібраний так, щоб можна було продемонструвати соціальний аспект харчування, який деяким чином поляризує кулінарну лексику щодо її семантичного наповнення. Загалом тема харчування притаманна чи не кожному художньому твору, оскільки їжа – один із ключових аспектів людського буття. Нині можна спостерігати за тим, як кулінарні національні традиції та художня література зливаються в повному симбіозі (Ковпик, 2016: 96), породивши новий художній жанр – кулінарний роман, близьким до якого є роман Г. Грасса “Der Butt”.

Аналіз досліджень. До теми харчових образів у літературі зверталися багато дослідників, як-от С. Богданець, Н. Боднар, С. Ковпик та інші, аналізували кулінарні елементи у творах українських та російських письменників. Численними є дослідження кулінарного лексикону «Енеїди» І. Котляревського, навіть відомий український шеф-кухар Є. Клопотенко зробив ретроспективний огляд наїдків із цього твору для популяризації української кухні. Щодо дослідження кулінарного мовопростору німецьких авторів, найбільшої ваги набувають дослідження А. Віерляхера, відомого дослідника гастрокультури загалом та гастрономічної лексики зокрема. А на системі українських

досліджень ця тема залишилась поза увагою наукового загалу.

Мета статті – окреслити основні функції кулінарної лексики в системі художнього твору, охарактеризувати її семантичні особливості.

Виклад основного матеріалу. Страва, особливо приготована професійним кухарем, – такий же мистецький витвір, як роботи художника чи скульптора, проте вона дуже обмежена хронологічно, і для того, щоб страви не загубились у надрах історії, автори намагаються зберегти їх на сторінках своїх творів.

Смак як мнемонічний патерн культури переймає всі аспекти її творення, він так само наявний у кулінарії, як і в літературі (Бовсунівська, 2015: 334). Художні твори відображають не лише гастрономічний пейзаж нації, але і характер народу, який говорить із літературою однією мовою. Гастрономічні фрагменти в художніх текстах є втіленням літературної традиції країни, яку презентує автор, наділені авторською семантикою, вони втілюються в оригінальних художніх образах.

Кулінарну лексику автор обирає не навмання, а свідомо, з метою досягнення потрібного ефекту, для підкреслення авторської позиції щодо того чи іншого питання (Куренкова, 2008: 18). Уживання автором певної кулінарної лексики для характеристики персонажів засвідчує його належність до відповідної соціальної чи етнічної групи. Незважаючи на суб'єктивний вибір автором мовних засобів, кулінарні реалії транслюють специфіку національного менталітету і проєктують світобачення етносу. Важливу роль у використанні авторами художніх творів гастрономічних елементів відіграють їхні особисті уподобання, популярність та поширеність страв у місцевості, яку описує автор (Скубіда, 2018: 178). Деталізовані описи їжі, навіть кулінарні рецепти Томас Манн запозичує із власного досвіду, відтворює спогади про роки свого життя в місті Любеку.

У просторі художнього твору образи їжі можуть виконувати різноманітні функції, репрезентувати специфіку тілесного буття та виражати його

екзистенціальні відтінки (Стадульська, 2012: 112). Сцени приготування та вживання їжі в художніх творах дають уявлення про культуру, у якій відбувається дія, розкривають особливості національної кухні, характер персонажів, їхні манери, образ думок та дій, відносини з іншими героями, задіяними у процесі кулінарного опису. Автор використовує кулінарні вкраплення в художніх творах також для візуалізації опису, для створення «ефекту присутності». Як зазначає С. Павличко, «через світ їжі кодуються психологічний стан, емоційні реакції персонажа й тактильно-дотикова сфера твору» (Павличко, 2002: 506).

Як елементи художнього твору кулінарні лексеми виконують у цілісній системі твору низку функцій. Основними з них вважаємо такі, як: номінативна, інформативна, створення характеристики персонажів, естетична, дескриптивна та функція художнього структурування.

Основною функцією кулінарної лексики в художніх творах вважаємо номінативну функцію. Оскільки їжа – явище буденне, яке має здебільшого візуальне вираження, харчові лексичні одиниці в художніх творах – це переважно конкретна лексика. Більшість виокремленої лексики – це іменники, багато з яких утворюють численні номенклатурні ряди.

Також кулінарні виконують у художніх творах інформативну функцію, ознайомлюють читача через назви страв та напоїв, зокрема національних, з культурою німецької нації, оскільки гастрономічна картина світу є складовою частиною національної картини світу. Найчіткіше це виявляється в романі Г. Грасса “Der Butt”. Автор інкорпорує концепт «Їжа» у художній текст як частину національної картини світу, застосовує його як культурний феномен під час створення літературних персонажів. Він розкриває аліментарний код німецької харчової культури, вводить у текст страви, їхні компоненти, способи приготування у хронологічній відповідності до соціально-історичних подій. Таким чином він маркує кожну епоху знаковими для неї стравами. У романі чітко простежується єдність гастрономічного й історичного наративів, становлення національної кухні відбувається паралельно і залежно від історичних подій. Історичний розвиток суспільства та кулінарії поєднується в романі в єдине художнє ціле, утворює спільну сюжетну лінію.

Кулінарна лексика слугує також засобом створення портретної та духовної характеристики персонажів. Гастрономічні вкраплення в системі художнього твору беруть участь у створенні індивідуальних та групових образів персонажів, а

також спричиняють вираження широкого спектра порушених у творі проблем як побутового, так і духовного рівнів (Пузырєва, 2015: 8).

Не менш важлива також функція естетизації їжі, створення через опис візуальних чи густальних характеристик їжі відповідної атмосфери (з позитивною чи негативною конотацією). Феномен гастрономічного у творах формує окрему естетичну категорію, розвиває уяву реципієнта, налаштовує на правильне харчування або навіть є чинником розвитку сюжету (Буглак, 2020: 4). Оскільки їжа є складним комплексом відчуттів, то автори в художніх творах використовують опис приготування чи споживання їжі із залученням усіх людських відчуттів, вербалізують їх відповідною кулінарною лексикою.

Ще однією функцією є дескриптивна. Вона виражається в деталізації опису, звертанні уваги адресата на якийсь елемент розповіді, створенні «ефекту присутності», характеристиці соціального статусу героїв.

Не менш важливе завдання кулінарної лексики – структурування художнього простору й часу. Кулінарна лексика покликана створювати в тексті опис застілля, частування, локально виражений або домашньою атмосферою, або закладами громадського харчування. Хронологічний аспект відображений у традиційному для німців поділі на щоденні прийоми їжі – сніданок, обід, вечерю, а також художній час виражається за допомогою кулінарних одиниць із компонентом-геортономімом: *Weihnachtsmahlzeit*.

За формою презентації кулінарні одиниці представлені в художніх творах у різних мовленнєвих жанрах: окремі кулінарні лексеми, меню, кулінарний рецепт, застілля, гастрономічний натюрморт.

Окремі гастроніми є мінімальними кулінарними вкрапленнями в художніх текстах і наявні практично в кожному творі, тому читач часто не звертає на них уваги як на деталі повсякдення, хоча такі вкраплення відбивають особливості презентованої у творі епохи, оскільки опис застілля чи меню у творах є свідченням економічного життя епохи.

Комунікативний жанр рецепта в художньому творі відрізняється від класичного тим, що він є частиною літературного тексту і підпорядковується його законам. У досліджуваних творах можна прочитати рецепт страви, вивівши його з художнього контексту методом виокремлення в реченнях кулінарної лексики. Рецепти інкорпоровані в художній текст практично в повному обсязі, із зазначенням міри (щоправда, приблизної, а не точної, як у кулінарних книгах), з поетапним

описом необхідних процесів, а подекуди і з рекомендаціями щодо сервірування страв. У художніх творах рецепт презентований частково, здебільшого він акумульований у назві страви, рідше – це алгоритм дій із приготування страви або своєрідне меню: *“Ein paar wohlgenährte Mägde und sogar ein Kellner in fertigem Frack marschierten eifertig über den Platz und trugen kalte Küche, Limonaden, Milch und Bier zu den Tischen hinauf, an denen, wenn auch in weiteren Abständen, schon mehrere Familien Krebse, Krabben, diverse Wurst, diverse Käse, geräucherten Aal, geräucherten Lachs, geräucherten Stör <...>”* (Mann, 1963: 307).

Харчовий пейзаж у художніх творах створює гедоністичний ефект, оживляє в уяві читача спогади про власний харчовий досвід. Такі описи часто спонукають читача до приготування описаної страви, якщо вона, звичайно, не є архаїчною, табуованою в сучасному суспільстві чи для її приготування не потрібні особливі продукти.

У їжі знаходять своє відображення всі види соціальних настанов: релігійні, правові, моральні, економічні й естетичні (Mauss, 1968: 17). Частина лексем перетинаються з іншими, суміжними з кулінарією дискурсами: готельно-ресторанним, обрядовим, медичним, еротичним.

У результаті проведеного аналізу досліджуваних художніх творів виокремлюємо різні форми споживання їжі: харчування в колі родини, харчування як соціально-культурний феномен, харчування на самоті. Форми споживання їжі різняться, зокрема, і на лексичному рівні та за формою презентації лексики. На рівні морфології використання прикметників характерніше для опису застілля, дієслова використовуються для рецептів або способів презентації страв, іменники – невід’ємна складова частина всіх форм споживання. Споживання їжі в родинному колі окреслюється як позитивно марковане явище, тоді як їжа наодинці – тенденція певного асоціального характеру, ознака пригнічення. Таку деструктивну функцію виконує таємне споживання солодощів наодинці і в необмеженій кількості хворого на діабет сенатора Мюллендорфа в “Buddenbrook”.

Мовопростір досліджуваних художніх творів репрезентують 620 кулінарних лексичних одиниць, які ми поділили на такі лексико-тематичні групи:

- 1) інгредієнти – 260;
- 2) страви – 145;
- 3) кулінарні процеси – 70;
- 4) напої – 45;
- 5) посуд – 40;
- 6) сервірування та споживання страв – 25;

7) локус і хронос споживання – 20;

8) властивості страв – 15.

Кожен із досліджуваних романів має свої страви-символи. У романі “Buddenbrook” особливого консенсусу набуває марципан та вироби з нього, це ознака розкоші, а також підкреслення регіональної маркованості марципанових страв, адже, як відомо, Любек – місто, що славилось виробництвом цього делікатесу. Знаковою стравою в романі “Buddenbrook” є паштет із гусячої печінки (*Gänseleberpastete*). Ця страва знаменує собою заможність та достаток, через склад інгредієнтів вона і дотепер підтверджує високий соціальний статус її споживачів. На протилежному кінці аксіологічної шкали за ознакою «дороге – дешево» опинилася гречка, споживання якої в романі символізує крайнє зубожіння сім’ї Крюгер. Роман “Der Butt” тематично поділений на дев’ять розділів, кожен із яких пов’язаний із дев’ятьма кухарками, кулінарне мистецтво яких характеризувалося якоюсь стравою чи групою страв: 1 – *Schwadengrützenbrei*, 2 – *Glumosen*, 3 – *Fischgerichte*, 4 – *Suppen*, 5 – *Kuttelfleck*, 6 – *Hasenpfeffer*, *Gänseklein*, 7 – *Kartoffelspeisen*, 8 – *Pilzgerichte*, 9 – *Schweinenierenbraten*.

У романі “Der Butt” продемонстровано харчові практики всіх поколінь німецького етносу, це, по суті, скомпресована історія розвитку кулінарної лексики на всіх її рівнях: фонетичному – окремі репліки подаються лексикою різних етапів розвитку мови, лексичному – збагачення та трансформації лексичного складу кулінарної лексики, морфологічному – презентація кулінарної лексики різними частинами мови, синтаксичному – уживання кулінарних лексем у різних видах речення, особливості сполучуваності окремих кулінарних лексем.

Описи їжі подаються із численними деталями із залученням густальних, ольфакторних, тактильних і аудіовізуальних прикметників. Кулінарні лексеми, які характеризують представників нижчих соціальних станів, часто супроводжуються сціентальними підсилювальними прикметниками на окреслення неприємного запаху.

Маніпуляції з їжею можемо поділити на два основні види: приготування та споживання. Останнє більш притаманне художнім творах, що виражається в описах різного виду застілля. Колективне споживання їжі – це не просто процес поглинання страв чи напоїв, це частина гастрономічної культури, яка включає етнічні й особистісні традиції, харчові табу тощо.

З погляду походження кулінарних лексем 65% досліджуваної лексики автохтонного походження.

Лексеми іноземного походження – це передусім назви страв та напоїв, деякі способи приготування, незначна кількість інгредієнтів. Найбільш помітний вплив на німецьку кухню мала французька, в окремі періоди розвитку також італійська кухня, тому не дивно, що найчисленніші запозичення саме із цих мов. Загалом німецькій кулінарній лексичній системі притаманна більша кількість чужоземної лексики, але оскільки досліджувані романи – це історія національної кухні з характерними національними стравами й ендогенними інгредієнтами, то загалом відсоток запозичень невеликий (35%).

Здебільшого кулінарні лексеми вжиті у творах у прямому значенні, тобто для номінування кулінарних реалій, властивостей чи процесів, однак ми зафіксували і деякі випадки їх метафоричного вживання. Кулінарні метафори спрощують й унаочнюють зміст твору якнайкраще, оскільки кулінарія – це та галузь людського буття, яка зрозуміла кожному читачеві. Зокрема, автори застосовують декілька фразеологічних одиниць із гастрономічним компонентом: *Haar in der Suppe finden, Zuckerbrot und Peitsche, Made im Speck, wurden die Pfifferlinge verlacht*. Зафіксовані також метонімічні перенесення на основі форми (*Kartoffelgesicht*), метафорично переосмислені глутоніми (*süße Sachen* – про одяг). Окремо варто згадати порівняння, основою яких є глутоніми: *rührende Mokkatäßchen voll* (про жіночі груди) (Grass, 2007: 10), *Monarche zitterten wie Sülze* (Grass, 2007: 343), *wir konnten verwechselt werden wie Pilze in den Wäldern* (Grass, 2007: 33).

Для кулінарної лексичної системи характерний низький ступінь термінологізації, велика її частина – загальнозвживана лексика, тому вживання такої лексики в художньому тексті детерміно-

ване прагматичними завданнями тексту. Діапазон значень кулінарної лексеми в художньому творі залежить не від семних компонентів слова, а від потреб тексту.

Висновки. У художніх творах знаходимо розмаїття епізодів з описами різного гатунку їжі та напоїв, пишних бенкетів та скромних трапез, застільного етикету тощо. Досліджувані романи рясніють кулінарними лексемами, вони декларують знакові для німецької кухні страви, окрім того, у них перелічені десятки інгредієнтів, зокрема спецій, згадано багато кулінарних технік, і все це щиро «приправлене» прикметниками, які характеризують страви відповідно до всіх людських відчуттів.

Їжа є індикатором віку людини, вона характеризує її як індивіда, окреслює її належність до соціального стану чи етнічної групи, тому не дивно, що їжа широко презентована на сторінках художніх творів. Концепт «Їжа» є невід’ємною складовою частиною багатьох художніх творів, а подекуди – його лейтмотивом. Лексика харчової тематики слугує в літературі для зображення контексту описуваної епохи, часто в ролі соціальних і політичних коментарів. Загалом їжа в художній літературі часто виступає об’єднувальним елементом між різними культурами, поколіннями чи героями твору. Усі важливі події в досліджуваних творах гастрономічно марковані. Їжа та напої в художніх творах зображають соціально-політичні та психологічні відчуття, ситуації чи процеси, використані для характеристики окремих персонажів, суспільних груп чи політично-ідейних концепцій. Тематично їжа в досліджуваних романах поділяється на 8 різних за наповненням лексикотематичних груп, більшість вирізнених у текстах гастрономів – автохтонні лексичні одиниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бовсунівська Т. Жанрові модифікації сучасного роману : монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 368 с.
2. Буглак І. Гастрономічний дискурс роману С. Андрухович «Фелікс Австрія». *Їжа в культурному просторі*. Житомир, 2020. С. 4–10.
3. Ковпик С. Одухотворення густативних уподобань козаків у кулінарному романі Л. Гончар та Р. Найди «Козацька кухня: 200 рецептів». *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки* : збірник наукових праць. 2016. № 2. С. 94–101.
4. Куренкова Т. Лексико-семантическое поле «Еда» в произведениях Н. В. Гоголя, А. П. Чехова, М. А. Булгакова : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Кемерово, 2008. 248 с.
5. Павличко С. Пристрасть і їжа: особиста драма Михайла Коцюбинського. *Теорія літератури* : монографія. Київ : Основи, 2002. С. 505–524.
6. Скубіда Л. Гастрономічний код культури в турецькій народній літературі: особливості та специфіка. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Київ, 2018. Т. 29 (68). № 4. С. 177–182.
7. Стадудльска Н. Компонентный анализ значения слова как способ выявления содержания концепта. *Вестник Челябинского государственного университета. Серия «Филология. Искусствоведение»*. 2012. № 32 (286). С. 112–117.
8. Пузырёва Л. Значение и функции частного в романах Ф. М. Достоевского : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.01. Смоленск, 2015. 18 с.

9. Grass G. Der Butt. Göttingen : Steidl Verlag, 2007. 414 S.
 10. Mann T. Buddenbrooks. Moskau : Verlag für fremdsprachige Literatur, 1963. 685 S.
 11. Mauss M. Die Gabe: Form und Funktion des Austausches in archaischen Gesellschaften. Frankfurt am Main : Schuhrkamp, 1968. 185 S.

REFERENCES

1. Bovsunivska, T. V. *Zhanrovi modyfikatsii suchasnoho romanu* [Genre modifications of the modern novel]. Kharkiv: Publishing house “Disa plus”, 2015. [in Ukrainian].
 2. Buhlak, I. Hastronomichniy diskurs romanu S. Andrukhovych “Feliks Avstriia” [Gastronomic discourse of the novel by S. Andrukhovych “Felix Austria”]. *Yizha v kulturnomu prostori*, Zhytomyr, 2020, pp. 4–10 [in Ukrainian].
 3. Kovyk, S. Spiritualization of gustatory tastes of Cossacks in the culinary novel by L. Honchar and R. Naida “Cossack cuisine: 200 recipes”. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 2016, № 2, pp. 94–101 [in Ukrainian].
 4. Kurenkova, T. N. *Leksyko-semanticheskoe pole “Eda” v proyzvedenyakh N. V. Hoholia, A. P. Chekhova, M. A. Bulhakova* [The lexico-semantic field “Food” in the works of N. V. Gogol, A. P. Chekhov, M. A. Bulgakov]. (Candidate’s thesis). Kemerovo State University. Kemerovo, 2008 [in Russian].
 5. Pavlychko, S. Prystrast i yizha: osobysta drama Mykhaila Kotsiubynskoho [Passion and food: personal drama by Mykhailo Kotsyubynsky]. In *Teoriia literatury* [Theory of literature], 2002, pp. 505–524. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
 6. Skubida, L. Hastronomichniy kod kultury v turetskii narodnii literaturi: osoblyvosti ta spetsyfika [Gastronomic code of culture in Turkish folk literature: features and specifics]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho*, 2018, № 4, pp. 177–182 [in Ukrainian].
 7. Stadulskaya, N. A. Komponentnyi analiz znacheniya slova kak sposob vviyavleniya soderjaniya kontsepta. [Component analysis of the meaning of a word as a way to identify the content of a concept]. *Vestnyk Cheliabynskoho gosudarstvennogo unyversyteta*, 2012, № 32, pp. 112–117 [in Russian].
 8. Puzyireva, L. *Znachenie i funktsii chastnogo v romanah F. M. Dostoevskogo* [The meaning and functions of the private in the novels of F. M. Dostoevsky]. (Extended abstract of candidate’s thesis). Smolensk State University. Smolensk, 2015. [in Russian].
 9. Grass G. Der Butt. Göttingen : Steidl Verlag, 2007. 414 S.
 10. Mann T. Buddenbrooks. Moskau : Verlag für fremdsprachige Literatur, 1963. 685 S.
 11. Mauss M. Die Gabe: Form und Funktion des Austausches in archaischen Gesellschaften. Frankfurt am Main : Schuhrkamp, 1968. 185 S.